

Region Skånes yttrande över SOU 2022:21 Rätt för klimatet

Regeringskansliets diarienummer: M2022/01364

Region Skåne har tagit del av rubricerad SOU. Vi tackar för möjligheten att bidra med synpunkter och delger härmed vårt yttrande.

Inledning – Region Skånes ansvar och arbete inom området

Region Skåne har ansvar för vård och hälsa i Skåne samt ett samordnande ansvar för Skånes utveckling, enligt Lag 2010:630 och lagändring 2019:944 om regionalt utvecklingsansvar. Detta ansvar innebär att utarbeta och fastställa en strategi för regionens utveckling och samordna insatser för genomförandet av denna samt att upprätta och fastställa planer för regional transportinfrastruktur. Region Skåne är också regional kollektivtrafikmyndighet i Skåne län, vilket innebär det politiska och ekonomiska ansvaret för den samhällsfinansierade kollektivtrafiken. Region Skåne upprättar också den regionala transportinfrastrukturplanen som pekar ut de strategiska satsningarna på regional transportinfrastruktur såsom vägar och cykelvägar samt satsningar på kollektivtrafik. Region Skånes gällande länsplan 2018–2029 samt kommande ej beslutade länsplan 2022–2033 syftar till att skapa ett transporteffektivt samhälle. Region Skåne upphandlar och driver kollektivtrafiken i Skåne. Samtidigt arbetar Region Skåne mot de mål som är uppsatta i Strategi för ett hållbart transportsystem i Skåne 2050, med mål om en ökad andel gång, cykel och kollektivtrafik i färdmedelsfördelningen.

Region Skåne har sedan januari 2019 även ansvar för den regionala fysiska planeringen i regionen, och uppdraget att ta fram en regionplan för Skåne. Regionplan för Skåne 2022–2040 beslutades i juni 2022. Region Skåne gör dessutom regionala bedömningar av den ekonomiska utvecklingen samt prognoser över sysselsättning och tar årligen fram befolkningsprognoser och hushållsprognoser för Skåne och dess kommuner samt skattningar av den faktiska efterfrågan på nya bostäder.

Region Skåne har sedan flera år ett klimatstrategiskt arbete i nära samverkan med både Länsstyrelsen i Skåne och Skånes Kommuner, genom Klimatsamverkan Skåne. Region Skåne arbetar för genomförandet av Klimat- och energistrategin för Skåne, som beslutades 2018 och har långtgående mål om att minska både direkta och konsumtions-relaterade utsläpp i Skåne till år 2030.

Region Skåne har tagit initiativ till Skånes Effektkommission som bildades i februari 2021 med syfte att samla skånska aktörer som gemensamt kan förbättra elförsörjningen vad gäller leveranssäkerhet, kostnad och miljö. Egna analyser samt frekvent utbyte med myndigheter, skånska energiaktörer och skånskt näringsliv har gett en klar bild över det allt större effektbehovet. Genom Skånes Elektrifieringslöfte vill aktörerna gemensamt arbeta för att ställa om de regionala godstransporterna till eldrift.

Region Skåne yttrar sig över Rätt för klimatet (SOU 2022:21) utifrån ovanstående ansvar och arbetsområden.

Region Skånes synpunkter

Den klimatkris som vi redan nu ser effekterna av är vitalt nödvändig att bromsa. Region Skåne anser att det är ytterst angeläget att vi når de satta klimatmålen och välkomnar fler nationella åtgärder och tydliga långsiktiga styrmedel för att underlätta en snabb minskning av klimatutsläppen genom åtgärder som samtidigt stimulerar företags konkurrenskraft och främjar människors hälsa. Region Skåne är övervägande positiv till de förslag som presenteras i utredningen.

Sammanfattningsvis vill Region Skåne anföra nedanstående. Resonemangen vidareutvecklas och fördjupas vidare i yttrandet.

- Region Skåne är positiv till utredningens förslag för att stärka möjligheterna till utbyggnad av elnätet och anpassa det till förändrad användning och produktion, vilket underlättar det lokala och regionala näringslivets fortlevnad, konkurrenskraft och klimatomställning.
- Region Skåne ser positivt på förslaget att förtydliga kommunernas och regionernas roll i planeringen av energi- och klimatomställningen och ser ett behov av att regionernas roll och ansvar i regelverket, samt att regionplanens roll som planeringsverktyg och regionplaneorganets uppdrag tydliggörs när det gäller prioriteringar i klimat- och energiarbetet på regional nivå.
- Region Skåne är överlag positiv till föreslagna åtgärder som främjar ett transporteffektivt samhälle. Region Skåne tycker det är viktigt att regionerna får en tydlig och stärkt roll i genomförandet av länsplanerna för transportinfrastruktur. Region Skåne vill också lyfta vikten av långsiktiga styrmedel och behov av statlig finansiering till en del föreslagna åtgärder.

Underlätta byggande av elnät

Region Skåne är positiv till utredningens förslag för att stärka möjligheterna till utbyggnad av elnätet och anpassa det till förändrad användning och produktion. Förslagen är viktiga för att påskynda utbyggnaden av elnätet och därigenom stärka möjligheten till regional utveckling och gynna det lokala och skånska näringslivets fortlevnad, konkurrenskraft och klimatomställning.

Region Skåne ser fram emot ett ökat nationellt fokus på att påskynda minskningen av växthusgaser genom att uppmärksamma och stärka förutsättningarna för elektrifieringens viktiga roll i klimatomställningen.

Region Skåne är positiv till utredningens intention om att verksamhetsutövare tidigt ska få vägledning om när och hur en planerad verksamhet kan orsaka skada på totalförsvarets intressen och hur en eventuell konflikt kan lösas. Detta ger förutsättningar för ökad produktion av förnybar energi i Skåne.

Region Skåne välkomnar utredningens förslag om att tillsätta en utredning som särskilt ska analysera hur energi- och klimatplanering kan struktureras och samordnas på ett tydligare sätt. Särskilt är det positivt att utredningen ska förtydliga kommunernas och regionernas roll i planeringen av energi- och klimatomställningen. Det vore vidare fördelaktigt om energi- och klimatplanering tydligare kopplas till översikts- och regionplaneringen.

Utredningen konstaterar att otydligheter kring hur olika planeringsinstrument ska samverka försämrar deras funktion. Region Skåne instämmer i detta och lyfter vikten av att regelverket bör utformas så att det är tydligt hur regionala energi- och klimatstrategier, planeringsunderlag och handlingsplaner respektive regionplaneuppdraget ska samverka. Region Skåne vill att regionplanens roll som planeringsverktyg och regionplaneuppdraget tydliggörs när det gäller prioriteringar i klimat- och energiarbetet på regional nivå. Region Skåne ser det som positivt att samordningen på regional nivå enligt exempelvis plan- och bygglagen (2010:900) föreslås utredas.

Region Skåne instämmer i att det i många fall är ett komplext arbete att ta fram prognoser och att det förutsätter en god samverkan. Region Skåne vill lyfta att när det kommer till framtagande av prognoser så är det av stor vikt att titta på de prognoser som redan görs på regional nivå. Region Skåne har utvecklat en metod för att göra prognoser för framtidens elanvändning och effektbehov på lokal nivå (1x1 km). Dessa prognoser har utvecklats tillsammans med RISE och flera stora nätägare och flera andra regioner har ambitionen att göra liknande prognoser. Prognoser görs i de flesta regioner regelbundet för både näringslivsutveckling och befolkningsutveckling, vilket är grundläggande information även för prognoser för nätutvecklingsplaner.

Region Skåne har tagit initiativ till Skånes Effektkommission som bildades i februari 2021 med syfte att genom aktörssamverkan förbättra elförsörjningen vad gäller leveranssäkerhet, kostnad och miljö. Region Skåne ser att överföringskapaciteten mellan elområden inom landet behöver vara minst 70% och att

hinder som motarbetar ökad elproduktion från värmesektorn bör omarbetas för att tillåta ökad elproduktion vid topplast.

Transporteffektivt samhälle

Region Skåne är generellt positiv till utredningens förslag som i hög grad möjliggör en ökad andel hållbara transporter och ett transporteffektivt samhälle. Region Skåne vill lyfta den viktiga roll den regionala och den lokala nivån tar, kan och ska ta i omställningsarbetet. Förutsättningarna för detta arbete skapas på nationell nivå och det är därmed angeläget att åtgärderna för omställningen inom transportsektorn är tydliga och genomförbara samt att ansvaret för dem tydligt anges.

Region Skåne har i rollen som upprättare av länsplaner för transportinfrastruktur möjlighet att prioritera satsningar för att uppnå målen, men har i nuvarande utformning av arbetet ej möjlighet att styra själva genomförandet, då detta ansvar ligger på Trafikverket. Trots att Region Skåne har rollen som länsplaneupprättare är regionen inte en formell remissinstans för vägplaner även om de finansieras av länsplanen. Region Skåne önskar få en bättre kontroll av genomförandet och att åtgärderna som finansieras av länsplanen faktiskt följer planen tydligare.

Region Skåne är positiv till att Trafikverket föreslås få en tydligare uppgift att verka för ett transporteffektivt samhälle. Region Skåne ställer sig bakom förslaget att såväl nationell plan som länsplaner tydligt ska bidra till ett minskat trafikarbete över tid för personbil, lastbil och inrikesflyg. Det är positivt att detta även omfattar tidigare beslutade infrastrukturobjekt.

Region Skåne ser att en stor del av det transporterade godset inte är önskvärt att begränsa då det behövs för ett välfungerande samhälle, men att det finns flera åtgärder att vidta för att minska trafikarbetet. Region Skåne anser att det behövs en konkret nationell handlingsplan med tydlig ansvarsfördelning för intermodala järnvägstransporter för att främja en snabbare utveckling för överflyttning av godstransporter. Detta är speciellt viktigt för Skåne som är en stor transitregion för gods.

Oavsett vilket drivmedel inklusive elektrifiering som fordon ställs om till anser Region Skåne att effektiviteten i energianvändande är primär. Utifrån det är planeringen av flöden, rutter, logistikupplägg, samlastning och intermodalitet av yttersta vikt.

Det är positivt att utredningen lyfter vikten av en samhällsplanering med målet att utbyggnad ska ske i kollektivtrafiknära lägen för att främja gång, cykel och kollektivtrafik. Utredningens förslag kring åtgärder för minskad biltrafik kan ge negativa effekter på grupper i samhället som saknar alternativ till bilen, till exempel boende på landsbygden. För att bibehålla tillgängligheten och även få en större acceptans vad gäller restriktioner för biltrafik är det viktigt att restriktioner kombineras med åtgärder som möjliggör tillgänglighet med

hållbara färdsätt även för dessa grupper.

Region Skåne anser att attityd- och beteendepåverkande åtgärder som syftar till att påverka valet av transportmedel är viktiga och effektiva. Region Skåne är mycket positiv till att utredningen föreslår möjligheten att inom ramen för den regionala transportinfrastrukturplanen finansiera steg 1- och steg 2-åtgärder. Region Skåne tycker att åtgärdsvalsstudiemetodiken är viktig och att den åsidosätts om steg 1- och steg 2-åtgärder bara tillåts där steg 3- eller steg 4-åtgärder genomförs.

Region Skåne ställer sig positiv till en utveckling av stadsmiljöavtalen och vill lyfta att allokering av pengar till kollektivtrafik bör gå hand i hand med åtgärder för minskad biltrafik. Region Skåne är positiv till förslaget att undersöka möjligheten till driftsstöd inom ramen för stadsmiljöavtalen, det är viktigt att stadsmiljöavtalet på ett bättre sätt samordnas med statlig medfinansiering. Region Skåne önskar förbättrad dialog och samverkan mellan Trafikverket och länsplaneupprättarna för att få ut största möjliga effekter och nyttor av satsningarna från stadsmiljöavtal respektive länsplaner. Den ökade satsningen på stadsmiljöavtal bör kompletteras med en utökning av länsplanerarna för att möjliggöra fler satsningar avseende kollektivtrafik och cykel även på det statliga vägnätet.

Region Skåne anser att kapitel 8.6 Länsstyrelsens roll i fysisk planering bör utvecklas och kompletteras utifrån de regionala ansvarsområdena ett regionplaneorgan har enligt plan- och bygglagen (2010:900).

Konsekvenser

Region Skåne vill lyfta betydelsen av Regionplan för Skåne 2022–2040 som ett viktigt verktyg för att öka förutsättningarna för en effektiv klimatomställning och att det inte enbart är länsstyrelsens uppdrag utan även regionernas utifrån det regionala utvecklingsansvaret (Lag (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar) och ansvaret för regional fysisk planering enligt kap 7, plan- och bygglagen (2010:900).

Region Skåne ser att miljön vi lever i har en stark påverkan på folkhälsan. Det är positivt att utredningen föreslår att ett helhetsgrepp tas för att få genomslag i klimatomställningen och att flera föreslagna åtgärder väntas få positiva hälsokonsekvenser.

I handläggningen av detta ärende har avdelningen för regional utveckling genom enheterna för miljö och hälsa, regional planering, samhällsanalys, transport och infrastruktur samt Skånetrafiken deltagit.

Med vänlig hälsning

Anna Jähne
Ordförande

Richard Gullstrand
Tf Utvecklingsdirektör